Mircea Eliade şi Lucian Blaga în *Corespondenţă*: afinităţi elective

Sabina FÎNARU
Universitatea „Ştefan cel Mare" din Suceava
sab59ina@yahoo.com

Abstract: The present paper, *Mircea Eliade and Lucian Blaga in* ***Correspondence****: Elective Affinities*, analyzes the intellectual relationship between the two writers, starting from their correspondence and focusing on the mutual reception of their works as mentioned in it, as well as on the evocation of these works in Mircea Eliade's memoirs. It specifies the cultural context, their position towards the debates of the time on the concepts regarding ethnic expression in art and orthodoxism as well as their orientation towards common sources of inspiration in ethnography, folklore and myth. Their vision of the world and of literature, their themes of reflection, their intellectual openness towards Europe highlight the structural affinity between the two writers, philosophers, essayists and publicists.
Keywords: *correspondence, reception, interwar period, polemic.*

Mircea Eliade a debutat, s-a format şi s-a afirmat în epoca imediat următoare Marii Uniri (1921 squ.), dominată de importante polemici legate de relaţia dintre tradiţionalism şi modernism, etnicitate şi europenism, de mijloacele de exprimare artistică a specificului naţional şi de afirmare a unor noi direcţii estetice. Corespondenţa, articolele şi operele citate în ea, precum şi memorialistica lui Eliade clarifică relaţia intelectuală cu Lucian Blaga în contextul cultural dat, precum şi poziţia lor faţă de conceptele dezbătute. Afinitatea structurală dintre cei doi scriitori, filosofi, eseişti şi publicişti este reliefată de viziunea asupra lumii şi literaturii, de temele de reflecţie, de deschiderea intelectuală de anvergură europeană, cât şi de orientarea lor către surse comune de inspiraţie în etnografie, folclor şi mit.

Dintre scriitorii „generaţiei 1918", Lucian Blaga[1] a fost pentru Mircea Eliade cel mai apropiat. În 1933, Eliade îi mărturisea că interesul pentru filosofia sa data din liceu, de prin 1922 [EAA I, 1999: 60], iar în 1926, când Pamfil Şeicaru i-a propus să devină redactor la „Cuvîntul", a fost încântat de această ofertă şi datorită prezenţei lui Blaga în paginile acestuia. S-au întâlnit însă câţiva ani mai târziu şi *Memoriile* evocă momentul: „În toamna sau în iarna aceea, l-am cunoscut pe Lucian Blaga. L-a adus, într-o seară, Marieta Sadova. M-a privit cu simpatie, zâmbind, şi mi-a mărturisit că citise *Maitreyi* mai ales pentru că ştia de mult, din *Bṛhadāraṇyaka Upaniṣad*, de Maitreyi, soţia lui Yājnavalkya, şi voise să vadă

[1] Din cele 8 scrisori trimise de Mircea Eliade, una este din 1933, una din 1936 şi şase din 1937 [EAA, 1999].

BDD-A30733 © 2019 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:05:17 UTC)

dacă în romanul meu reluam, chiar camuflat, lecţia de metafizică pe care i-o dăduse Yājnavalkya, ca să-i reveleze modul de a fi al lui *ātman*." [EAA I, 1999: 296]. Eliade îi trimisese însă romanul la Viena, imediat după apariţie, iar într-una din scrisorile din 1933, Blaga se declara „*profund entuziasmat*. […] Dacă aş avea traducerea m-aş face luntre şi punte să-l plasez la o casă de editură de aici"[2] [MEC I, 1993: 95-96]. Aceeaşi admiraţie i-o va comunica „pentru splendida realizare a fantasticului" în *Şarpele* (1937): „e o lucrare *foarte, foarte frumoasă!* Şi un gen deosebit de greu (O ştiu fiindcă sunt aici în domeniul meu!)" [MEC I, 1993: 97].

Mircea Eliade cunoştea activitatea publicistică a lui Lucian Blaga, orientarea sa filosofico-estetică şi implicarea în polemicile culturale ale epocii. Refuzul dogmatismului ştiinţei, filosofiei şi literaturii a fost principiul declarat al revistei „Gîndirea", de orientare eclectică, fondată de Cezar Petrescu, în paginile căreia a scris de la primele numere. Teoretician şi poet atras de expresionism, s-a manifestat ca un filomodernist deschis spre tradiţie, pe care o extindea dincolo de hotarele ortodoxiei şi ale moştenirii culturale latine occidentale (v. *Revolta fondului nostru nelatin*) [1921: 181-182.][3]. Iar acest lucru a dus la critica poeziei sale vitaliste, a dramaturgiei şi articolelor sale antifilistine, pe toate fronturile revistelor tradiţionaliste, dar şi în cele independente ori de dreapta, deşi a colaborat la majoritatea dintre ele [Ornea, 1980: 107-195][4] între 1919-1924. Unele îi reproşau „decadenţa modernistă" şi „snobismul expresionist", altele „misticismul" şi sursele de inspiraţie „neortodoxe". Eugen Lovinescu îl situa însă printre valorile certe ale „poeziei noi", alături de Ion Barbu şi Camil Petrescu [*Critică şi literatură*, 1922][5]. După acapararea revistei de către Nichifor Crainic, a devenit colaborator la „Cuvîntul" (1924), cu articole de filosofia culturii, fiind apreciat de membrii tinerei generaţii ca un exponent al „noii spiritualităţi", în 1928; răspunzând la ancheta iniţiată de Petru Comarnescu la „Tiparniţa literară" privind existenţa „noii spiritualităţi", Blaga a răspuns afirmativ: „Personal nu mă simt existent decât prin ea." [Ornea, 1980: 140-141]. În cele din urmă, *Eonul dogmatic* (1931), deşi apărut în paginile „Gândirii", a pecetluit ruptura de gruparea lui Nichifor Crainic, din cauza refuzului său de a-şi fundamenta filosofia pe ortodoxism şi explorării dimensiunii culturale trace[6]. Nu după multă vreme, acelaşi lucru i se va întâmpla şi lui Mircea Eliade, din cauza „orientalismului" şi concepţiei originale despre ortodoxie.

În prima sa scrisoare de răspuns, Eliade îi mărturisea că apariţia *Cunoaşterii luciferice* l-a „apucat cu *Eonul* neterminat",pe care îl studia din dorinţa de a scrie „ceva serios şi lung" asupra filosofiei lui (I, p. 60). Iar textele invocate reformulau în termenii filosofiei culturii concepte din teoria cunoaşterii, situând veacul sub auspiciile „elenismului" şi ale crizei lui spirituale; căci *eonul dogmatic* era legat deopotrivă de sentimentul de sfârşit şi de început de lume, de o metafizică în acord cu tendinţele timpului, marcat de aspiraţia spre sinteze şi universalism, relativizarea cunoaşterii şi spiritualism, orientat spre „intelectul ecstatic"; acesta era însă diferit de spiritul teologic creştin cu dogmele lui perimate şi implica definirea

[2] De la Blaga se păstrează şase texte: 2 din 1933, 1 din 1936, 3 din 1937 [MEC].

[3] Lucian Blaga s-a format în mediul academic vienez şi a fost influenţat în primii săi ani (1914-1919) de filosofia clasică germană şi de filosofia lui Bergson, Nietzsche, Spengler şi Frobenius în construcţia propriului edificiu în filosofia culturii.

[4] Z. Ornea comentează relaţia lui Blaga cu revistele „Datina", „Ramuri…", „Cugetul românesc", „Ideea europeană", „Hiena"; „Gîndirea", „Cuvîntul", „Sburătorul literar" şi „Viaţa românească" au reprezentat cele mai importante repere în definirea poziţiilor de la dreapta la stânga înainte şi după 1924.

[5] E. Lovinescu îl va situa în *Critice* între reprezentanţii „poeziei noi" [Critice, 1982: 238].

[6] Blaga însuşi s-a dezis de „tracomanii" care exageraseră o eroare a lui Pârvan în *Getica*, aşa cum o va face şi Eliade în *De la Zalmoxis la Genghis-Han* [1995: 82].

BDD-A30733 © 2019 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:05:17 UTC)

lui prin concepte şi plăsmuiri ale unei noi gândiri mitice [Blaga, 1983: 303]. Conceptele „cunoaştere luciferică" şi „cunoaştere paradisiacă", legate între ele, nu aveau, la rândul lor, nimic în comun cu problematica religioasă, teologică sau mitologică, ci propuneau o manieră de cunoaştere a lumii văzute ca un „complex de semne" ale unui mister, relevând esenţa ei ascunsă. Blaga considera că „misterul" din câmpul cunoaşterii luciferice nu este incognoscibil (stimulând chiar raţionalul la explicarea lui prin noi determinaţii conceptuale) şi refuza etichetarea doctrinei sale ca iraţionalistă, demonstrând dualismul gândirii, în care conceptul şi intuiţia concretă conlucrează, depăşind impasul logicii şi al raţionalismului, prin paradox şi antinomie: „Intelectul e dotat cu posibilitatea de a ridica, pe planul conceptual, iraţionalul ca atare al intuiţiei concrete şi de a le elabora în consecinţă concepte, care sub raport *logic* se destramă în antinomii." [Blaga, 1983: 312] Teoria transcendentului neraţionalizabil, dar trăibil prin intuiţie intelectuală şi formulabil metaforic, la care accede intelectul ecstatic a avut meritul de a lărgi marginile cunoaşterii şi de a modifica limitele dintre cele două teritorii, ale raţionalului şi iraţionalului.

Critica raţionalismului, dezvoltarea unor noi metode de cunoaştere prin sondarea inconştientului erau amplu discutate şi în Occident şi aveau să devină teme de dezbatere şi în România, iar sensul pe care îl dădea Blaga acestei direcţii nu era obscurantist şi retrograd, ci novator, constituind o sursă de inspiraţie şi pentru „noua generaţie" existenţialistă, marcată de filosofia neliniştii şi de căutarea unor căi autentice de cunoaştere. Un articol din perioada timpurie [*Reflexii*..., 1914: 1; Blaga, 1977: 35][7] definea „intuiţia intelectuală" ca formă superioară de instinct luminat de conştiinţă, cu „o anumită nuanţă de pozitivitate", specifică inteligenţei cu care operează ştiinţa, care este însă limitată de provizoratul rezultatelor sale; metafizica („ştiinţa despre absolut") putea, aşadar, formula ipoteze despre natura intimă a realului, iar filosofia putea elibera omul de constrângerile raţiunii, exprimând libertatea lui creatoare, care este o libertate internă, implicând un *Eroism în gândire*.

Filosoful culturii, aflat în căutarea unităţii formelor ei, dorea să creeze o teorie generală a cunoaşterii, în care a integrat şi mitul („fenomen originar" al minţii creatoare), spiritul ficţionalist fiind o alternativă la dogmatismul epistemologic [*Mit*..., 1916: 40], neasumat însă: „Dorim o teorie a cunoştinţei dincolo sau mai presus de adevăr sau ficţiune" [*Două tendinţe*..., 1916: 58]; ea voia depăşirea dihotomiei adevăr-fals, într-o concepţie în care cunoaşterea să fie o „realitate de fapt". Metoda lui culturală încerca să se distanţeze de celelalte metode (logică, psihologică, biologică, sociologică) printr-o nouă *sinteză*[8]. Blaga a extins apoi în *Filosofia stilului* (1924) noţiunea de stil de la artă la totalitatea manifestărilor culturale, asemenea lui Nietzsche [Tănase, 1985: 12], adoptând metoda morfologică în stabilirea unităţii lor; ea releva că asemănările au în comun o „năzuinţă formativă" (*nisus formativus*), diferită de la o epocă la alta, în funcţie de determinări social-istorice concrete, care are în centrul ei o valoare fundamentală individuală, tipică sau absolută [Blaga, 1977: 111][9]. Ideile vor fi reluate şi dezvoltate în Lucian Blaga, *Trilogia culturii* (*Orizont şi stil* – 1935), unde stilul exprimă „unitatea vie" a culturii prin *matricea stilistică* din inconştientul „cosmotic", organizat după legi imanente, care acţionează în actul creaţiei prin categorii abisale şi dublete orizontice, al căror rol „nu se consumă în cadrul inconştientului […], ajungând la capătul

[7] Viorel Colţescu stabileşte patru perioade în evoluţia gândirii lui Blaga: 1914-1919 – începuturile; 1919-1931 – pregătirea concepţiei sistematice; 1931-1946 – perioada concepţiei sistematice în trilogii; 1946-1961 – dezvoltarea concepţiei sistematice [Colţescu, 1977: 11]. Altfel decât Bergson, Blaga nu considera pertinentă opoziţia dintre filozofie şi ştiinţă deoarece intuiţia intelectuală „e un amestec ciudat între intuiţie şi inteligenţă." [Colţescu, 1977: 34].

[8] El şi-a susţinut şi teza de doctorat, *Cultură şi cunoştinţă* (Viena, 1920) în filosofia culturii.

[9] Aceste idei apăreau cu doi ani înainte ca Lovinescu să discute conceptul „spiritul veacului", configurat de condiţiile materiale şi morale, care determină mutaţia valorilor estetice.

BDD-A30733 © 2019 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:05:17 UTC)

texturii sale de fapt în zona conştiinţei" creatoare şi atribuindu-i dinamism, relief şi adâncime, accent axiologic şi un anumit sentiment al destinului [Blaga, 1985: 177].

Apropierea dintre cei doi scriitori şi filosofi se datorează metodei de înţelegere, de transfigurare şi de interpretare a antropo-cosmosului, capacităţii de a descoperi structurile şi „elementele de unitate în natură şi în cultură, ceea ce este esenţial, fundamental" [*Memorii*..., 1997: 117]. Mircea Eliade remarcase viziunea organică şi sintetică a lui Lucian Blaga încă din timpul studenţiei, la examenul de logică susţinut în faţa lui Nae Ionescu, iar ea va sta la baza propriei hermeneutici a religiilor şi studiilor de filozofie a culturii de mai târziu, care ajungea, în mod inevitabil, la corelaţia dintre antropologie, ontologie şi metafizică; viziunea organică şi sintetică va fi asumată de amândoi ca întoarcere către fondul autohton şi va implica deschiderea culturală a spaţiului naţional către alte culturi, care înseamnă, de fapt, *deprovincializarea* lui şi integrarea în marea tradiţie europeană, în dezacord cu direcţia tradiţionalistă. Experienţa intelectuală din India i-a clarificat lui Eliade intuiţia timpurie a unităţii „tuturor civilizaţiilor ţărăneşti, care se întindeau din China şi sud-estul Asiei pînă în Mediterana şi Portugalia. […] Indirect, înţelegerea spiritualităţii indiene aborigene m-a ajutat, mai tîrziu, să înţeleg structura culturii româneşti." [*Memorii*..., 1997: 207] *Memoriile* menţionează în câteva rânduri ideea, care a dus la definirea culturii române ca „punte" între Orient şi Occident. Însă în timpul redactării tezei în versiune franceză, el îi mărturisea lui Valeriu Bologa, în 1934, intenţia de a scrie „mai mult decât o carte de orientalistică sau de istoria religiilor. Este, sper, o lucrare de filozofie a culturii, deşi are aparenţe filologice şi tehnice […]. Lucrez de cinci ani încheiaţi la această demonstraţie şi m-am folosit de toate instrumentele de cunoaştere ştiinţifică: filologie, etnografie, istoria religiilor, istoria filozofiei, psihologie" [MEC I, 1993: 88].

În prima sa scrisoare către Lucian Blaga (1933), Mircea Eliade a menţionat apariţia iminentă a două cărţi „serioase", teza de doctorat şi volumul de eseuri *Oceanografie* (1934), selecţie de articole publicare în revistele „Cuvîntul" şi „Gîndirea", „divagaţii" polemice, despre problematica dezbătută în epocă, înrudite cu acelea din *Solilocvii* (1932), dar distanţate de momentul 1927, cu *Itinerariu spiritual* şi *Scrisori către un provincial* (din care **publică** doar 5 texte). Referindu-se la omul „baroc" al timpului său, care şi-a pierdut „simţul stilului, al ritmului" şi gândirea arhitectonică, Eliade afirma necesitatea unei „metafizici a vieţii" (cu posibil model oriental), care ar putea depăşi impasul filosofiei europene contemporane, ancorate „în moarte" şi *spleen*. „Ştiinţa spirituală" ar fi, deci, o „ştiinţă a gândirii vii", a unei personalităţi creatoare care ar înlătura limitele metodelor anterioare (psihologică, logică etc.), iar relativizarea cunoaşterii, prin abandonarea certitudinilor şi regândirea adevărurilor, ar implica o „deschidere către miracol" [Eliade, 1991a: 154-157; 37], permiţând gânditorului descoperirea adevărurilor pe o „pluralitate de planuri": „Faţă de ele, nu mai putem păstra un criteriu monovalent, o judecată de valoare absolută. Sînt creaţiile activităţii fantastice a unei colectivităţi, a unei epoci, a unei rase. Şi deşi sînt «simbolice», nu aparţin nici unui simbolism; vreau să spun că nu e nimic făcut, nimic individuat în creaţia lor. Sînt datele imediate ale unei conştiinţe asociate." Capacitatea omului de a ordona adevărurile cunoaşterii se leagă, prin urmare, de coagularea lor într-o viziune: „Mă întreb adesea ce lipseşte omului modern ca să fie om întreg, şi cred că e tocmai această intuiţie a ierarhiei, a cosmizării", „printr-o intuiţie globală asupra lumii" [Eliade, 1991a: 84; 157].

Credinţa şi îndoiala au, aşadar, pentru Eliade o valoare filosofică, deschizând căile meditaţiei pentru crea „o revoluţie a valorilor spirituale", un „om nou", întemeiat pe „o etică revoluţionară", fondatoare a unui nou umanism, după modelul renascentist al lui

BDD-A30733 © 2019 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:05:17 UTC)

Gioachinno da Fiore: „Intervenţia în istorie a creştinismului […] a precizat deosebirea dintre *acţiune* şi *forţă*; s-a demonstrat esenţa activă, dinamică, creatoare a spiritului. […] Orice mare revoluţie începe printr-un primat al spiritualului, oricât de paradoxală ar fi afirmaţia aceasta." [Eliade, 1991a: 146] Libertatea dobândită ar da, astfel, autonomie şi autenticitate vieţii sale, care s-ar deschide spre universal, spre „libertatea celuilalt", după cum afirma în *Solilocvii*, fiindcă omul are un „instinct de transcendere" a individualităţii genuin, un „imbold către participare supraindividuală, de aici setea de experienţă fantastică, de simbol"; creaţia, „transcenderea obiectului", se manifestă pe mai multe planuri, în vis, în arte, în magie şi mistică, asemenea unui joc magic prin care creează o nouă lume. [Eliade, 1991b: 54] Iar „saltul" din cotidian spre această nouă lume se poate produce în orice direcţie; dacă gândeşte „arheologic", omul poate descoperi că „toate cuvintele din vocabularul nostru cel mai uzual ascund miracole" [Eliade, 1991a: 16], care aşteaptă a fi descoperite.

Corespondenţa lui Mircea Eliade cu Lucian Blaga datează din perioada elaborării de către acesta a *Trilogiilor*; tot în această epocă el va scrie mai multe articole despre creaţia blagiană în presa vremii: *Avram Iancu* (despre drama lui din 1934), *Filozofii români pestehotare* [1938: 3], *Lucian Blaga şi sensul culturii* [1937: 1], *Lucian Blaga la Academie* [1938: 162-166], *Convorbiri cu Lucian Blaga* [1937: 10-11] (despre studiile şi sistemul său filosofic). Inovarea stilistică a discursului filosofic, rigoarea şi anvergura lui ştiinţifică, originalitatea şi caracterul sistematic al gândirii blagiene sunt calităţile pentru care Eliade s-a entuziasmat la apariţia studiilor din *Trilogia cunoaşterii*, *culturii* şi *valorilor*, care îi stimulaseră, în 1934, dorinţa de a publica, şi el, cărţi „serioase", în afară de literatură (I, p. 61). *Convorbirile*… subliniază enciclopedismul şi universalismul creaţiei lui Blaga şi „curajul creaţiei", „de a gândi toate lucrurile de la capăt" în mod original, combătând opiniile detractorilor referitoare la relaţia *Trilogiei culturii* cu gândirea lui Spengler şi Frobenius, printr-o fină analiză a conceptelor[10]. Important este că Eliade atrage atenţia aici asupra mai multor asemănări între propria sa gândire şi cea a lui Blaga, dar şi asupra căilor diferite şi independente pe care au ajuns la aceleaşi rezultate, referitoare la problema morţii, a geografiei sacre şi a „centrului lumii" în comunităţile organice, definirea omului ca un creator de cultură, valorificarea optimistă a culturii, care-l solidarizează pe om cu Viaţa şi cu Eternitatea în acelaşi timp.

Analizând îndeaproape *Geneza metaforei şi sensul culturii* şi saltul calitativ de la primele sale studii prin depăşirea metodei organiciste şi apropierea de metafizică şi de ontologie, Eliade îl considera pe Blaga singurul care a scos „cultura din seria faptelor istorice". Spiritul său critic nu a trecut însă sub tăcere minusurile lucrării: „nu ni se par totdeauna prea fericite ilustraţiile tezelor sale. Deşi teoria fundamentală a stilurilor culturale este magnifică,

[10] La Blaga, matricea stilistică este în inconştient, la Frobenius în peisaj; cultura/creaţia la Blaga „este modul specific de a exista al omului în Univers", o „mutaţie ontologică" cu caracter metaforic pentru revelarea Misterului, care este ascuns prin „frâna transcendentală" de către Marele Anonim, iar la Spengler are un caracter autonom, parazitar, şi destin biologic; altfel decât cei doi, Blaga neagă caracterul monolitic al stilului; diferit de Spengler, consideră că în timp ce cultura răspunde existenţei întru mister, civilizaţia răspunde celei de autoconservare (că ele nu reprezintă un proces de îmbătrânire şi de transformare a uneia în cealaltă) [Eliade, 1990 II: 202-203]. În *Lucian Blaga şi sensul culturii*, continuă să observe deosebirile dintre ei: dacă Frobenius pleacă în cercetările sale de la etnografie, iar Spengler de la biologie, Blaga porneşte de la estetică şi filosofie [Eliade, 1982: 205]. În aceeaşi ordine de idei, Blaga nu accepta ideea spengleriană a superiorităţii unor culturi în raport cu altele, fiindcă valoarea lor este imanentă, iar *Geneza metaforei şi sensul culturii* (1937) este o pledoarie în acest sens. În acest din urmă studiu, critica morfologiei culturii porneşte de la sugestiile celor doi privitoare la sentimentul spaţiului drept centru generator de cultură (pe care Blaga îl transpune în noologia abisală) şi de la teoriile lor despre sufletul şi vârstele culturii [Blaga, 1985: 43-44]. De asemenea, el a combătut şi teoriile naturaliste, psihologiste şi psihanalitice asupra culturii.

BDD-A30733 © 2019 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:05:17 UTC)

formulele rezumative ale feluritelor culturi pot fi uneori răsturnate. […] Dar aceasta, repetăm, nu dăunează întru nimic teoriei generale: singura care rămâne de pe urma unui filosof." [MEC I, 1993: 207] Studiul dezvoltă preocupările din tinereţe ale lui Blaga, de definire şi clasificare a mitului în raport cu ipoteza ştiinţifică, datorită modalităţii de cunoaştere, metodei metaforice, analogice, a cărei funcţionare este diferită în mit şi ştiinţă. Asemenea lui Eliade, studiul blagian vorbeşte despre permanenţa mitului în existenţa omului modern: „Fapt e că oricât omul modern a găsit că trebuie să se dezbare de mituri ca de un balast inutil, el continuă, fără să-şi dea seama, să trăiască pasionat într-o permanentă atmosferă mitică. Ca o mărturie despre această atmosferă mitică, stau chiar *cuvintele* noastre. Întocmai cum diferitele obiecte poartă, în diversă măsură, o sarcină electrică, tot aşa *cuvintele* noastre, chiar izolate, poartă în diversă măsură o *sarcină mitică*". [Blaga, 1985: 376]

Încântat de felul în care a concentrat şi redactat *Convorbirile*…, Lucian Blaga i-a scris că acceptă ideea de a le continua pe teme de interes pentru elite, vizând (re)configurarea unei axiologii româneşti, sursele, esenţa, clasificarea, ierarhizarea valorilor ei. În 1937, el lucra la *Trilogia valorilor* şi tocmai terminase de redactat *Artă şi valoare*. De aceea, sugestia sa ca următoarea convorbire să se refere la „omul universal" nu este întâmplătoare, iar ideile comunicate în epistola către Mircea Eliade făceau deja parte din acest studiu; scrisoarea este importantă şi pentru că formulează extrem de elocvent preţuirea pe care Blaga i-o arată mai tânărului său confrate: „Se pot ataca multe chestiuni, care ar interesa desigur. Între altele aceea a ‹omului universal›, pentru care noi românii pare că am avea o anumită înclinare (Cantemir – Hasdeu etc.) Acest tip s-a realizat însă la noi până acu cam diletant. Ceea ce nu poate să constituiască pe omul universal. Dacă luăm exemplarele supreme de oameni universali (Leonardo, Goethe), se va vedea că operele lor din orice domeniu *suportă o judecată prin criterii imanente ale domeniului despre care e vorba*. Este universalismul I, care procedează prin *limitare* a domeniilor, căruia i s-ar opune universalismul *romantic* II, care *amestecă* genurile. Eu înclin foarte mult spre întâiul. Şi cred chiar că eu şi D-ta suntem exemplarele cele dintâi la noi, ale acestui tip, - natural, în proces de realizare! Pentru tipul romantic, al universalismului de genuri amestecate sau contaminate, se găsesc la noi foarte multe exemplare, mai mult sau mai puţin diletant realizate. Eminescu, dacă trăia sunt sigur că realiza tipul I." [MEC I, 1993: 97, subl. L.B.]. Temele eroismului şi virilităţii, dezvoltate de Eliade în 1927, reapar legate de scris, lectură şi cultură în *Convorbiri*…, când îi mărturisea lui Blaga că lectura este pentru el „un excelent mijloc de verificare a ‹bărbăţiei› unui om de cultură, a rezistenţei sale spirituale. Lecturile, ca şi ‹influenţele›, sunt un instrument de selecţie. Cei care nu au destulă vitalitate, şi [au] o foarte aproximativă forţă de creaţie – sucombă ‹influenţelor›, lecturilor, culturilor străine în general. Ceilalţi – şi mă gândesc şa un Cantemir, la un Hasdeu, la un Eminescu – ies din această probă de foc întăriţi şi personalitatea lor se rotunjeşte biruitoare." [MEC I, 1993: 201]

În scrisoarea sa, Eliade şi-a circumscris observaţiile pe această temă în jurul figurilor tutelare ale tinereţii lui; reflectând la tipologia şi caracteristicile creativităţii acestora, el definea, în fapt, o nouă sensibilitate şi o nouă paradigmă de cunoaştere, a construcţiei prin deconstrucţie, puţin diferită de a preopinentului său: „Aş vrea să reluăm discuţia asupra înţelesului ‹omului universal›. Mi se pare că deosebirea dintre om universal (Eminescu) şi enciclopedic (Hasdeu) este numai una de punct de vedere. Enciclopedistul îşi ‹despică› prea mult opera – dar tocmai această repetată despicare îi verifică autenticitatea universalismului său. Dacă Leonardo ar fi trăit în sec[olul] XIX, ar fi făcut, cu sau fără voia lui, istorie – *şi* istorie. Iar dacă ar fi voit să-şi depăşească timpul – ar fi făcut preistorie sau folclor. Enciclopedistul (autentic, iar nu bolnăvicios) este mai mult un aspect ‹grafic› al universalismului" [MEC I, 1993: 67].

BDD-A30733 © 2019 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:05:17 UTC)

Asemenea lui Lucian Blaga, Mircea Eliade defineşte rostul omului şi măreţia lui prin forţa sa de creaţie; precizând, peste ani, relaţia dintre viaţă şi operă, care pare a fagocita creatorul, *Jurnalul* consemnează apropierea de modelul spiritual al lui Blaga: „Ceea ce mă împiedică *să trăiesc* aşa cum mi-ar place, este conştiinţa că *trebuie* să fac ceea ce oricine altcineva ar face mai puţin bineca mine. În fond, e un sentiment paralizant şi umilitor. Idealul pe care mi se cere să-l împlinesc ar fi acesta: să încetez de a mai exista ca om viu, pentru a mă limita exclusiv în funcţia de producător al ‹operei›. Îmi aduc aminte că aşa vorbea Blaga despre sine. […] Nu de timpul consacrat ‹operei› mă plâng – ci de libertatea mea pierdută. Câte alte libertăţi nu mi-aş fi îngăduit, dacă nu m-aş simţi legat de cărţile pe care nu le-am scris!" [Eliade, 1983b: 118-119]

Reflecţia sa asupra destinului culturii române după evenimentul Marii Uniri de la 1918 era perfect justificată, iar în *Convorbiri*… Eliade conchidea: „nu văd destinul României decât ca un destin cultural", deoarece drumul pe care îl va urma cultura românească modernă este „Omul Universal". *Memoriile* reconstituie retrospectiv frământările lui sufleteşti de atunci şi reperele noii geografii culturale: „Destinul nostru era exclusiv cultural. Aveam de răspuns la o singură întrebare: suntem sau nu capabili de o cultură majoră, sau suntem condamnaţi să producem, ca pînă în 1916, o cultură de tip provincial, traversată meteoric, la răstimpuri, de genii solitare ca Eminescu, Hasdeu, Iorga? Apariţia unui Vasile Pârvan, unui Lucian Blaga, Ion Barbu, Nae Ionescu şi a altora îmi confirmase încrederea în posibilităţile creatoare ale neamului românesc." [Memorii, 1997: 344]

Personalităţi cu structură intelectuală asemănătoare, cei doi s-au citit cu pasiune încă înainte de a se cunoaşte; ca scriitori, şi unul şi celălalt proiectează personajele şi evenimentele istorice în orizontul mitului, iar eşecul din planul realităţii este compensat de victoria simbolică din planul spiritului, care „sabotează" istoria. Amândoi au valorificat creator, atât în literatură cât şi în studiile de filosofie a culturii, tradiţiile folclorice. O însemnare din *Jurnal* comentează acest lucru şi diferenţa specifică dintre ei: „Blaga vedea în ‹cultura populară folclorică›, - ‹în mod special în creaţiile anonime născute din spiritul creştin, ca şi în acelea care provin din erezii› - sursa creativităţii româneşti. Cred că nu se înşela, dar pentru raţiuni cu totul diferite de cele pe care le invoca. Cultura folclorică este hrănită de ceea ce am numit ‹creştinismul cosmic›, adică un creştinism în care elementul ‹istoric› este ignorat, şi de unde elementul dogmatic abia se ghiceşte. În revanşă, Natura în întregul ei este transfigurată prin prezenţa lui Isus, care participă la mistere şi taine." [MEC I, 1993: 534].

Animat de dorinţa înnoirii perspectivei în studiul folclorului, Mircea Eliade a publicat articolul *Folclorul ca instrument de cunoaştere* (1937) [Eliade, 1993a], la care se referă Blaga în *Convorbiri*…, în care susţinea utilizarea documentelor folclorice şi etnografice ca instrumente de cunoaştere ştiinţifică, situându-se astfel dincolo de poziţia filosofiei culturii (Blaga) şi de cea a ecumenismului (Coomaraswamy, Guénon, Evola), care vizau deopotrivă să stabilească „unitatea tradiţiilor şi simbolurilor care stau la baza vechilor civilizaţii orientale, amerindiene şi occidentale, şi chiar a culturilor ‹etnografice›"; el reia o preocupare anterioară plecării în India, de a moderniza cercetarea folclorului şi etnologiei comparate, prin trecerea de la „faza filologică la momentul hermeneutic" pe baza valorii istorico-religioase a materialelor: „Credem că probleme în directă legătură cu omul, cu structura şi limitele cunoştinţei sale, pot fi lucrate până aproape de dezlegarea lor finală. […] Cu alte cuvinte, nu şovăim să acordăm acestor manifestări ale ‹sufletului popular› sau ale aşa-numitei ‹mentalităţi primitive› valoarea faptelor ce alcătuiesc experienţa umană în genere", deoarece ele au surprins iniţial experienţe şi fapte reale, concrete, având o sorginte experimentală; deşi acestea au fost ulterior deformate de mentalitatea populară şi de legile fantasticului, credinţele folclorice pot constitui „un depozit imens de documente ale unor

BDD-A30733 © 2019 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:05:17 UTC)

etape mentale astăzi depăşite" şi ar putea demonstra „autonomia" omului în cadrul legilor fizice şi biologice (ca supravieţuirea sufletului după moarte) şi contribui la înţelegerea propriei sorţi de către om.

Privitor însă la exprimarea etnicului în artă, Mircea Eliade îşi va exprima punctul de vedere după întoarcerea din India, în articolul *Teme folclorice şi creaţie artistică*: „Orişice om de bun-simţ care cercetează producţia artiştilor şi scriitorilor români aşa-zişi de ‹inspiraţie populară› trebuie să recunoască generala lor mediocritate. […] Care a fost cauza acestei lamentabile eşuări este lesne de înţeles. ‹Inspiraţia populară› s-a fabricat într-un mod automat şi exterior. […] Să creezi ceva în ‹stilul Mioriţei› trebuie să treci dincolo de formele poeziei populare, să te adapi de la izvorul din care s-a născut *Mioriţa*. […] Dar care este izvorul acesta din care s-a născut şi poezia populară, şi plastica, şi coregrafia, şi arhitectonica populară? […] Este *prezenţa fantastică*, este o experienţă iraţională, alimentată de veacuri de-a rîndul de o anumită viaţă asociată. […] Acei care s-au inspirat din arta populară […] au făcut din zmeu un om cumsecade, din Făt-Frumos un cinic blând, din Ileana Cosânzeana o demimondenă. […] Pînă la Lucian Blaga, nu exista o dramă românească alimentată de folclor. Şi cu toate acestea, de cîte ori nu se pusese în scenă Legenda Meşterului Manole!" [Eliade, 1997: 307-308]

În toiul dezbaterilor pe tema specificului naţional şi etnicităţii în artă, Lucian Blaga a publicat articolul *Etnografie şi artă* [Blaga, 1977: 226], formulând o critică radicală la adresa etnicismului tradiţionalist: „O erezie, cu urmări regretabile, e pe cale de a-şi face tot mai mult loc în conştiinţa unora din artiştii noştri, pictori, poeţi, muzicanţi […] care, aspirând spre o creaţie cât mai ‹românească›, nu se sfiesc să îmbrace pe Maica Domnului în cătrinţă şi să încingă pe Isus cu un brăcinar din care numai cele trei culori mai lipsesc pentru a fi complet naţional. Avem poeţi, de talent chiar, pentru care fuga în Egipt s-a petrecut ‹pe Argeş în jos›. Acest zel etnografic duce de obicei la rezultate facile, compromiţând definitiv ‹naţionalizarea› artei româneşti, dorită cu deopotrivă ardoare de toţi. Problema raportului dintre etnografie şi artă trebuie pusă în termeni mai subtili […]. O operă de artă devine ‹naţională› prin ritmul lăuntric, prin felul cum tâlcuieşte o realitate, prin adânca afirmare sau tăgăduire a unor valori de viaţă, prin instinctul, care niciodată nu se dezminte, pentru anume forme, prin dragostea invincibilă faţă de un anumit fel de a fi, şi prin ocolirea altora." În *Artă şi valoare* (1939), a introdus un capitol intitulat *Etnicul, arta şi mitologia* şi a combătut „imbecilitatea estetică" (neo)sămănătoristă, susţinând relaţia creatorului cu etnicul dincolo de conţinutul artei sale: „Creatorul de artă este iremediabil legat de etnic prin matricea stilistică, sau, mai precis, prin unele categorii abisale modelatoare, care intră constitutiv şi în opera de artă. *Şi asta e suficient!* Creatorii de artă nu pot fi siliţi, în nici un fel, de a aborda conţinuturi, peisaje şi subiecte naţionale, actuale sau istorice." [Blaga, 1996] Peste numai câţiva ani, odată cu apariţia *Itinerariului*…, tezei sale de doctorat despre yoga, romanelor exotice, experimentale şi existenţialiste şi articolelor polemice de la „Cuvîntul", Mircea Eliade avea să producă polemici aprinse, indignare şi admiraţie, repetând cumva poziţia lui Lucian Blaga în epocă, deopotrivă centrală şi marginală, singulară în orice caz. *Ortodoxie* era pentru Mircea Eliade un ideal etic al conştiinţei aflate în căutarea autenticităţii prin experienţe sufleteşti eroice, care transfigurează conştiinţa şi îmbogăţeşte viaţa cu speranţă şi sens metafizic: „Apusenii se nasc în catolicism. Răsăritenii ajung la ortodoxie. […] Ortodoxia e, pentru noi, creştinismul autentic. […] Şi, cu toate acestea, *astăzi* nu oricine poate ajunge ortodox. […] Acei dintre ortodocşi care au dus o viaţă lipsită de nelinişti şi de experienţe lăuntrice, nu sunt adevăraţi ortodocşi. […] Aşadar, noi, cei tineri – vom ajunge , nu ne interesează când, creştini ortodocşi. […] Acum – nu am ajuns. Dar ştim că vom ajunge. Nu ne e teamă că greşim, păşind alături de drum. Pentru că ştim că există

BDD-A30733 © 2019 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:05:17 UTC)

un drum drept, care ne e menit. De altfel, ceea ce e frumos în noi e faptul *căutării* […], suflete ce caută să asimileze şi să răspândească valori Dumnezeeşti în lumea valorilor bestiale sau, rareori, a valorilor lumeşti. […] Ortodoxia nu ne sileşte la nimic […] nu ne mutilează viaţa. […] Un ortodox poate fi ascet sau păcătos. […] Aşadar, orice drum am apuca, o conştiinţă contemporană ajunge la creştinismul ortodox." [Eliade, 1990: 58-60]

Blaga a contestat ortodoxismul gândirist, cu care a polemizat în 1943, afirmând că nu înţelege „pretinsa legătură *necesară* şi *exclusivă* între ortodoxie şi românitate" [*Viitorul filosofiei româneşti*, 1943: 3-4]; sofianicul (determinantă stilistică a ortodoxiei) şi viziunea schismatică asupra existenţei, al cărei sens se construieşte prin revelarea misterului, sunt elemente prin care Lucian Blaga defineşte relaţia cu ortodoxia din perspectiva filosofiei culturii. Referindu-se la mit în arta şi poezia populară (*Mioriţa*, *Meşterul Manole*) ori în obiceiuri, el vorbeşte despre un dublu proces, de păgânizare a unor teme creştine şi de sacralizare a unor mituri necreştine: „e lucru ştiut că doctrina bisericii creştine a acceptat în alcătuirea ei, prin disimulare, o mulţime de elemente păgâne. Procesul de cristianizare a păgânismului a durat multe veacuri" [Blaga, 1985: 249]; Mircea Eliade va comenta în *Comentarii la legenda Meşterului Manole* (1943) structura religioasă arhaică în ritualuri şi credinţe asimilate în transfigurări creştinate; ele reluau ideile enunţate la cursul din 1936-1937, după cum precizează prefaţa şi erau solidare cu altele, anterioare, redactate în anii 1935-1938: *Cosmologie şi alchimie babiloniană*, *Magic, MetallurgyandAlchemy, Ierburile de sub cruce*, *Notes sur le symbolismeaquatique* şi *Mitul reintegrării* [Eliade, 1982: 55-56]. În *De la Zalmoxis la Genghis-Han*, analizacelor două balade relevă: „Dar chiar în folclorul religios românesc creştinismul nu este cel al bisericii. Una din caracteristicile creştinismului ţărănesc al românilor şi al Europei orientale este prezenţa a numeroase elemente orientale ‹păgâne›, arhaice, câteodată abia creştinizate. Este vorba de o nouă creaţie religioasă, proprie sud-estului european, pe care noi am numit-o ‹creştinism cosmic›, pentru că, pe de o parte, ea proiectează misterul cristologic asupra naturii întregi, iar pe de altă parte, neglijează elementele istorice ale creştinismului, insistând, dimpotrivă, asupra dimensiunii liturgice a existenţei omului în lume." [Eliade, 1995: 259]

Scrisorile, articolele şi memorialistica lui Eliade abordează o temă recurentă, a circulaţiei valorilor şi ideilor, a politicii culturale româneşti: „Am sfîrşit*Geneza metaforei*. E greu de spus dacă este cea mai bună din *Trilogie*: este, în orice caz, cea mai curajoasă şi deschide perspective magnifice. Încep să simt vraja simfonică a sistemului D-tale. Dar nu-ţi pot spune cît de mult sufăr că asemenea cărţi apar numai în româneşte. Ştiu că nu ai timp să te ocupi de traduceri. Totuşi, faţă de D-ta şi faţă de ţara noastră, eşti dator să faci ceva şi pentru difuzarea acestor descoperiri filozofice. […] Nu trebuie întîrziate prea mult traducerile. Poate în zece ani va fi foarte greu pentru o trilogie de filozofie a culturii să atragă atenţia lumii occidentale – şi ar trebui să aştepte un alt moment prielnic […]." (I, p. 64). *Jurnalul* comentează diferitele cauze care determină destinul cărţilor: limba „provincială" sau „universală" în care au circulat, consonanţa sau disonanţa cu spiritul dominant al veacului, regimul politic democratic sau totalitar: „Cartea [lui Propp – n.n.] a trecut neobservată, aşa cum s-a întâmplat cu studiul lui Lucian Blaga din 1925, *Fenomenul originar*. Să fi fost de vină numai inaccesibilitatea *materială* a acestor cărţi […] sau *Zeitgeist*-ul epocii interbelice se împotrivea acestui fel de a degaja structurile prin reducerea fenomenelor la ‹arhetipuri?›" [MEC I, 1993: 185]. În 1985, recitind scrisorile către Blaga, Eliade medita deprimat la hazardul care guvernează viaţa: „Nu mă pot împăca cu destinul lui Lucian Blaga. Ce era în acea epocă – 1937-1940 – şi ce-a ajuns câţiva ani mai tîrziu. Redus la tăcere, cu ‹o jumătate de normă› leafă (la Biblioteca Universităţii), fără catedră, fără călătorii, sau măcar contacte în Apus… Mă gîndesc la mine; fără acea *felix culpa* (discipolul

BDD-A30733 © 2019 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:05:17 UTC)

lui Nae Ionescu), aş fi rămas în ţară. În cel mai bun caz, aş fi murit de tuberculoză într-o închisoare." [MEC II, 1999: 518]

În 1937, când îi scria lui Lucian Blaga, Mircea Eliade era fericit de relaţia amicală cu acest spirit ales, mărturisind deschis că „Viaţa este frumoasă şi bună, dacă la 30 de ani pot primi un asemenea dar: prietenia lui Lucian Blaga!" [MEC I, 1993: 64]. Cele şase misive ale lui Blaga au fost trimise de la Viena şi Berna, unde a fost ataşat cultural şi consilier de presă al legaţiilor României. În drum spre Berlin, Mircea Eliade i-a cerut permisiunea să-l viziteze, iar acesta l-a aşteptat „cu cea mai mare dragoste" şi cu o ospitalitate pe care tânărul o va evoca recunoscător în memorialistica sa, mai ales că frumuseţea acelor zile petrecute împreună cuprindea şi o promisiune de prelungire a lor într-o prietenie de durată, aşa cum reiese din scrisoarea lui Blaga, ulterioară vizitei: „Cele câteva zile, ce le-aţi petrecut aici, rămîn pentru totdeauna în amintirea noastră. Şi odată întorşi în ţară, aş vrea să strângem legăturile!" [MEC I, 1993: 97].

În vara acelui an, Eliade se afla, pentru a treia oară, la Berlin, pentru a se documenta în biblioteci. După documentarea pentru publicarea tezei de doctorat în limba franceză (1936), Eliade s-a documentat pentru *Cosmologie şi alchimie babiloniană* (1937), iar în septembrie, a publicat *Barabudur, templul simbolic*, în „Revista Fundaţiilor Regale" [1937: 676-679]. Dar pe cât de lucide sunt aprecierile sale culturale, pe atât de naive sunt comentariile asupra situaţiei politice internaţionale, pe care le face la cererea prietenului său din Berna: „Mă gîndesc ce lucru bun ai făcut D-ta aici, dată fiind atenţia pe care ne-o acordă, crescînd, nemţii. Am vorbit cu cîţiva şefi. E ciudat, dar nu există – sau nu lasă să se vadă (?) ura împotriva Franţei. Nici gînd de război. Ei înşişi recunosc că Anglia se înarmează şi asta exclude războiul. Recunosc, de asemenea, că problema Spaniei e încurcată. […] Ucraina începe să-i dezamăgească. Va fi greu de apărat. Coloniile din Africa, de asemenea." (I, p. 64). În scrisoarea din 5 octombrie 1937, dorind să corecteze lectura eronată a unui fragment din *Convorbiri*…, el se delimitează fără rezerve de extrema dreaptă, barbarizată: „Voiam să-ţi spun că nu mă refeream la Emil Cioran în acel pasagiu din *Convorbiri* în care criticam neîncrederea dreptei româneşti faţă de cultură în genere – ci mai degrabă la ‹amicii› mei de la *Rînduiala*, la legionarii isterizaţi de eroism etc." [MEC I, 1993: 67]. Pentru Eliade, presa culturală, indiferent de direcţie, avea menirea de a promova cultura, civilizaţia şi valoarea şi poate de aceea nu a făcut distincţia explicită între dreapta şi extrema dreaptă, aşa cum nu a făcut distincţie între prietenii care aparţineau direcţiilor considerate antagonice; el a susţinut o direcţie culturală, nu activismul politic şi de aceea invitaţia pe care i-a făcut-o lui Blaga, în aceeaşi scrisoare, de a colabora la o nouă revistă de dreapta, „Sînzana", nu a reprezentat o inconsecvenţă pentru el.

Aflând despre moartea lui, Mircea Eliade a scris în *Jurnal* o pagină despre prietenie, tăcere şi creaţie: „Aflu despre moartea lui Lucian Blaga. De când nu l-am văzut? Probabil din toamna 1939 sau din iarna 1940. […] Am petrecut o săptămână la Berna, în timpul verii 1937, şi îl vedeam în fiecare după-amiază. Uneori mă simţeam stingherit pentru că Blaga rostea câte o vorbă la trei minute. Şi totuşi, în momentul cînd părăseam Berna, Dna Blaga nu ştia cum să-mi mulţumească. ‹Nu l-am văzut niciodată pe Lucian atât de vorbăreţ, de cînd îl cunosc›, îmi spunea ea. […] În *Convorbirile cu L.B.* am povestit cum îşi scria cărţile de filozofie" [MEC I, 1993: 398]. Un articol scris de Mircea Eliade în perioada de corespondenţă, *Lucian Blaga la Academie*, a realizat un portret în oglindă al prietenului în care se recunoştea: „Spirit de esenţă şi nostalgii goetheene, a străbătut toate climele şi culturile. […] Liber, curajos, nepăsător de prejudecăţi, Lucian Blaga nu se sfieşte să introducă în cărţile sale de filozofie sentimente patetice, graţii de artist sau amănunte de

BDD-A30733 © 2019 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:05:17 UTC)

erudiţie. Spirit universal leonardesc, Lucian Blaga este atât de ‹român› în tot ce creează, încât a fost silit să născocească termeni noi ca să-şi poată formula precis ‹românitatea› gândirii sale. Ce splendidă verificare că geniul ‹specific› românesc nu se poate realiza pe deplin decât în universal, că duhul românesc nu trebuie înţărcuit de teama ca nu cumva să se altereze, să se ‹influenţeze›, ci poate fi lăsat să cunoască, să-şi asimileze şi să lupte cu oricâte culturi, cu oricâte personalităţi" [Eliade, 1982: 209].

Deschiderea şi anvergura culturală europeană proprii lui Mircea Eliade şi Lucian Blaga, dar şi poziţia lor de independenţă în raport cu teoriile specificului naţional îi apropie de cea a lui Constantin Rădulescu-Motru. Acesta definea situaţia specială a românilor prin posibilitatea alegerii între Europa democratică, model al civilizaţiei ei moderne, şi Rusia bolşevică. De-a lungul unui întreg deceniu, el a pledat la „Ideea europeană" (1919 – 1928) pentru sincronizarea cu civilizaţia şi cultura europeană, prin asumarea valorilor spirituale, respingând şi „huliganismul spiritual" al revistelor tradiţionaliste şi poziţia de „colonie culturală" asumată de unele, europeiste. Din 1928 încolo, „tânăra generaţie" pare a prelua acest stindard.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

Blaga, 1977: Lucian Blaga, *Încercări filosofice*, Ediţie îngrijită şi bibliografie de Anton Ilica, Prefaţa de Viorel Colţescu, Timişoara, Editura Facla.

Blaga, 1983: Lucian Blaga, *Opere 8, Trilogia cunoaşterii* (*Eonul dogmatic*, *Cunoaşterea luciferică*, *Cenzura transcendentă*), Ediţie îngrijită de Dorli Blaga, Studiu introductiv de Al. Tănase, Bucureşti, Editura Minerva.

Blaga, 1985: Lucian Blaga, *Opere 9, Trilogia culturii* (*Orizont şi stil*, *Spaţiul mioritic*, *Geneza metaforei şi sensul culturii*), Ediţie îngrijită de Dorli Blaga, Studiu introductiv de Al. Tănase, Bucureşti, Editura Minerva.

Blaga, 1996: Lucian Blaga, *Trilogia valorilor III* (*Ştiinţă şi creaţie, Gândire magică şi religie*, *Artă şi valoare*), Bucureşti, Editura Humanitas.

Colţescu, 1977: Viorel Colţescu, „Lucian Blaga şi drumul său în filozofie", în Lucian Blaga, *Încercări filosofice*, Ediţie îngrijită şi bibliografie de Anton Ilica, Prefaţa de Viorel Colţescu, Timişoara, Editura Facla.

Critice, 1982: Eugen Lovinescu, *Critice*, vol. I-III, Ediţie de Eugen Simion, Antologie şi repere istorico-literare de Mihai Dascăl, Bucureşti, Editura Minerva.

EAA, 1999: Mircea Eliade, *Europa, Asia, America…Corespondenţă*, I-III, Cuvânt înainte şi îngrijirea ediţiei de Mircea Handoca, Bucureşti, Editura Humanitas.

Eliade, 1982: Mircea Eliade, *Meşterul Manole. Studii de etnologie şi mitologie*, Ediţie şi note de Magda Ursache şi Petru Ursache, Iaşi, Editura Junimea.

Eliade, 1990: Mircea Eliade, *Profetism românesc*, I-II, Bucureşti, Editura Roza Vânturilor.

Eliade, 1991a: Mircea Eliade, *Oceanografie*, Bucureşti, Editura Humanitas.

Eliade, 1991b: Mircea Eliade, *Solilocvii*, Bucureşti, Editura Humanitas,

Eliade, 1993a: Mircea Eliade, *Fragmentarium*, Bucureşti, Editura Humanitas,

Eliade, 1993b: Mircea Eliade, *Jurnal*, I (1941-1969); II (1970-1985), Ediţie îngrijită şi indice de Mircea Handoca, Bucureşti, Editura Humanitas.

Eliade, 1995: Mircea Eliade, *De la Zalmoxis la Genghis-Han*, Bucureşti, Editura Humanitas.

Eliade, 1997: Mircea Eliade, *Insula lui Euthanasius*, Bucureşti, Editura Humanitas.

Handoca, 1980: Mircea Handoca, *Mircea Eliade. Contribuţii bibliografice*, Bucureşti, Societatea literară „Relief Românesc".

MEC: *Mircea Eliade şi corespondenţii săi*, I-V, ediţie îngrijită, note şi indici de Mircea Handoca, Bucureşti, Editura Minerva 1993, 1999, 2003 (I-III) şi Bucureşti, Criterion Publishing, 2006, 2007 (IV-V).

BDD-A30733 © 2019 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:05:17 UTC)

Memorii, 1997: Mircea Eliade, *Memorii*, *1907-1960*, ediţia a II-a revizuită şi indice de Mircea Handoca, Bucureşti, Editura Humanitas.
Ornea, 1980: Z. Ornea, *Tradiţionalism şi modernitate în deceniul al treilea*, Bucureşti, Editura Eminescu.
Tănase, 1985: Al. Tănase, *Studiu introductiv*, în *Opere 9, Trilogia culturii*, Ediţie îngrijită de Dorli Blaga, Studiu introductiv de Al. Tănase, Bucureşti, Editura Minerva.

Articole ale lui Mircea Eliade:

Barabudur, templul simbolic, în „Revista Fundaţiilor Regale", an IV, 9 septembrie, 1937, p. 676-679.
Convorbiri cu Lucian Blaga, în „Vremea", an X, 22 august 1937, nr. 501, p. 10-11.
Critică şi literatură, în „Sburătorul literar", nr. 26, 11 martie 1922.
Două tendinţe în teoria cunoştinţei, în „Pagini literare", an I, nr. 3, 1 aprilie 1916, p. 58.
Două tendinţe în teoria cunoştinţei, republicat în Viorel Colţescu, „Lucian Blaga şi drumul său în filozofie", în Lucian Blaga, *Încercări filosofice*, Ediţie îngrijită şi bibliografie de Anton Ilica, Prefaţa de Viorel Colţescu, Timişoara, Editura Facla, p. 71.
Etnografie şi artă, în „Cuvîntul", II, nr. 311, 18 noiembrie 1925, republicat în Lucian Blaga, *Încercări filosofice*, Ediţie îngrijită şi bibliografie de Anton Ilica, Prefaţa de Viorel Colţescu, Timişoara, Editura Facla, 1977, p. 226.
Filozofii români peste hotare, în „Sânzana", 15 ianuarie 1938, p. 3.
Folclorul ca instrument de cunoaştere, în „Revista Fundaţiilor Regale", an IV, nr. 4, aprilie 1937, p. 137-152, retipărit în *Fragmentarium*, Editura Humanitas, Bucureşti, 1993, p. 26.
Itinerariu spiritual, în Mircea Eliade, *Profetism românesc,* I, Bucureşti, Editura Roza Vânturilor, 1990, p. 58-60.
Lucian Blaga la Academie, în„Revista Fundaţiilor Regale", an V, nr. 1, ianuarie 1938, p. 162-166.
Lucian Blaga şi sensul culturii, în „Viaţa literară", an IX, 12 septembrie 1937, p. 1.
Mit şi cunoştinţă, în „Pagini literare", an I, nr. 2, 15 martie 1916, p. 40; republicat în Viorel Colţescu, „Lucian Blaga şi drumul său în filozofie", în Lucian Blaga, *Încercări filosofice*, Ediţie îngrijită şi bibliografie de Anton Ilica, Prefaţa de Viorel Colţescu, Timişoara, Editura Facla, 1977, p. 67.
Revolta fondului nostru nelatin, în „Gîndirea", I, nr. 10, 15 septembrie 1921, p. 181-182.
Reflexii asupra intuiţiei lui Bergson, în „Românul", an IV, nr. 57, 12 martie 1914, p. 1.
Teme folclorice şi creaţie artistică, în Mircea Eliade, *Insula lui Euthanasius*, Bucureşti, Editura Humanitas, 1997, p. 307-308.
Viitorul filosofiei româneşti, în „Saeculum", I, nr. 1, (ianuarie-februarie) 1943, p. 3-4 (răspuns la atacul lui Nichifor Crainic din *Transfigurarea românismului*, în „Gîndirea", XXII, nr. 4, 1943, p. 183).

BDD-A30733 © 2019 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:05:17 UTC)